

Počet hnízdících párů kormorána velkého v České republice v roce 2014 až 2016

Numbers of breeding pairs of Great Cormorant in the Czech Republic in 2014–2016

Petr Musil¹, Petr Macháček², Zuzana Musilová¹, Karel Pavelka³ & Michal Podhrazský⁴

¹ Katedra ekologie FŽP ČZU, Kamýcká 1176, 165 21 Praha 6 - Suchdol, p.musil@post.cz

² Regionální muzeum Mikulov, 692 15 Mikulov

³ Muzeum regionu Valašsko, oddělení přírodních věd, Zámecká 3, 757 01 Valašské Meziříčí

⁴ ZOO Dvůr Králové, Štefánikova 1029, CZ-54401, Dvůr Králové nad Labem

Nárůst početnosti kontinentální subspecie kormorána velkého (*Phalacrocorax carbo sinensis*) vyvolal v posledních letech celou řadu konfliktů mezi zájmy rybářů a ochránců přírody. Nezbytným předpokladem pro jakékoliv úspěšné řešení těchto konfliktů je kvalitní monitoring početnosti kormorána velkého (Carss & Marzano 2005, Van Eerden *et al.* 2008). Poslední celoevropské sčítání hnízd kormorána velkého bylo provedeno v hnízdní sezoně 2012, kdy byla celková velikost hnízdní populace kontinentální subspecie kormorána velkého (*Phalacrocorax carbo sinensis*) stanovena na 371 000 párů (Bregnballe *et al.* 2014).

V České republice probíhá sčítání hnízdících párů každoročně již od novodobého vzniku hnízdní populace v roce 1982 (viz např. Janda & Macháček 1990, Musil & Janda 1997, Musil *et al.* 2010, Musil *et al.* 2011). V tomto příspěvku přinášíme výsledky sčítání hnízdících párů kormoránů velkých v roce 2014 až 2016 i shrnutí celkového vývoje počtu hnízdících párů na území České republiky v letech 1982 až 2016. Díky kompletnímu každoročnímu monitoringu je hnízdní populace kormorána velkého patrně nejlépe monitorovanou hnízdní populací určitého ptačího druhu na území České republiky.

Metodika

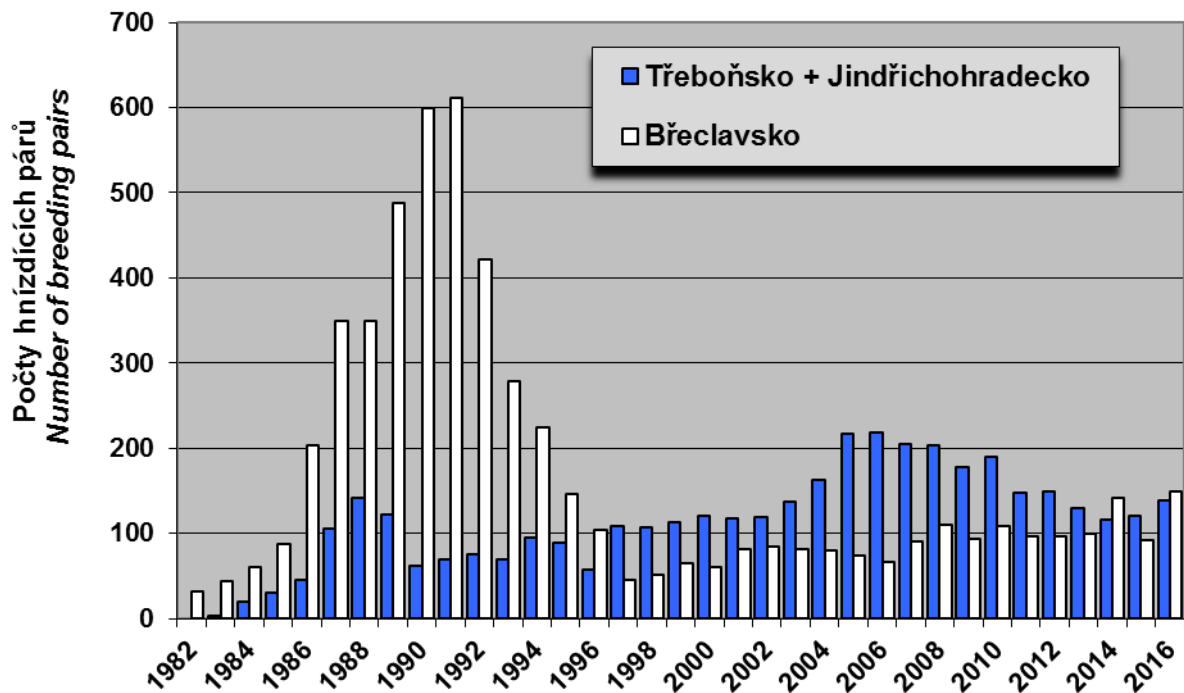
Počet hnízdících párů byl stanoven na základě kontrol jednotlivých hnízdních kolonií v hnízdní době (duben až červen). Jako hnízdící pár považujeme každý pár, který dostavěl v dané hnízdní sezoně hnízdo. V naší v současné době největší hnízdní kolonii na rybníku Ženich jsme stejně jako v předchozích letech prováděli označování hnízdních stromů, sčítání počtu hnízd na jednotlivých stromech a následně pak součet hnízd ze všech stromů.

Počet hnízdících párů

V hnízdním období 2014 byla největší hnízdní kolonie kormorána velkého (*Phalacrocorax carbo sinensis*) na území České republiky zjištěna na rybníce Ženich (Třeboňsko, jižní Čechy), kde bylo zaznamenáno 141 hnízdících párů. Na jižní Moravě (Břeclavsko) bylo zjištěno 116 hnízdících párů ve 3 hnízdních koloniích, a to na Zámeckém (60 párů) a Hlohoveckém (40 párů) rybníku u Lednice na Moravě, na Střední nádrži (Věstonické) vodního díla Nové Mlýny (15 párů) a další jednotlivý pár byl zjištěn na rybníku Mlýnský u Lednice na Moravě. V severních Čechách byly zjištěny dvě menší hnízdní kolonie kormoránů velkých na Kamenném rybníce (18 párů). Dále bylo zjištěno 23 párů v PR Kotvice (CHKO Poodří, Severní Morava). Celkově tedy hnízdilo v roce **2014** v České republice **v 6 hnízdních koloniích 298 párů**.

Také v roce 2015 byla největší hnízdní kolonie kormorána velkého (*Phalacrocorax carbo sinensis*) na území České republiky zjištěna na rybníce Ženich (Třeboňsko, jižní Čechy), kde bylo zaznamenáno 120 hnízdicích párů. Na jižní Moravě (Břeclavsko) bylo zjištěno 92 hnízdicích párů ve 3 hnízdních koloniích, a to na Zámeckém (43 párů) a Hlohoveckém (28 párů) rybníku u Lednice na Moravě a na Střední nádrži (Věstonické) vodního díla Nové Mlýny (20 párů) a další jednotlivý pár byl zjištěn na rybníku Mlýnský u Lednice na Moravě. V severních Čechách byla zjištěna menší hnízdní kolonie (20 párů) kormoránů velkých na Kamenném rybníce. Dále bylo zjištěno 6 párů v PR Kotvice (CHKO Poodří, Severní Morava). Celkově tedy hnízdilo v roce **2015** v České republice v **7 hnízdních koloniích 238 párů**.

V roce 2016 byla největší hnízdní kolonie kormorána velkého (*Phalacrocorax carbo sinensis*) na území České republiky zjištěna na rybníce Ženich (Třeboňsko, jižní Čechy), kde bylo zaznamenáno 138 hnízdicích párů. Na jižní Moravě (Břeclavsko) bylo zjištěno 149 hnízdicích párů ve 3 hnízdních koloniích, a to na Zámeckém (47 párů) a Hlohoveckém (57 párů) rybníku u Lednice na Moravě a na Střední nádrži (Věstonické) vodního díla Nové Mlýny (45 párů). V severních Čechách byla zjištěna menší hnízdní kolonie (24 párů) kormoránů velkých na Kamenném rybníce. Dále bylo zjištěno 8 párů v PR Kotvice (CHKO Poodří, Severní Morava). Celkově tedy hnízdilo v roce **2016** v České republice **319 párů v 6 hnízdních koloniích**.

Obr. 1. Počty hnízdicích párů kormorána velkého *Phalacrocorax carbo* ve dvou hlavních hnízdních oblastech České republiky v letech 1982–2016.

Table 1. Total numbers of breeding pairs of Great Cormorant *Phalacrocorax carbo* in two breeding regions (South Bohemia: Třeboňsko + Jindřichohradecko) in the Czech Republic in January 2014.

Kormorán velký se na území České republiky v průběhu 20. století až do začátku 80. let vyskytoval sporadicky, většinou jen při jarním a podzimním průtahu. K ojedinělým zahnízděním docházelo pouze nepravidelně, patrně v souvislosti s fluktuací podunajské populace (Janda & Macháček 1990, Musil & Janda 1997). K pravidelnému hnízdění dochází od roku 1982 na jižní Moravě a od roku 1983 v jižních Čechách. Počty párů nejprve prudce narůstaly, později však došlo k poklesu a následné stabilizaci počtu hnízdících párů v důsledku zániku hnízdních možností (padání odumřelých hnízdních stromů) i přímých regulačních opatření (zejména povolení střelby kormoránů v raných fázích hnízdního období). Nejvyšší počty kormoránů u nás hnízdily v letech 1989–1991, kdy bylo zjištěno 612–682 hnízd. Od roku 1992 dochází k poklesu počtu hnízdících párů až na 163 párů v roce 1996. V následujících letech (1997–1999) počet hnízdících párů v České republice kolísal mezi 170–181. Od roku 1999 dochází k nárůstu ze 170 párů na 350 párů, kterých bylo dosaženo v roce 2010. V posledních 6 letech (2011–2016) počty hnízdících kormoránů kolísaly na nižší úrovni, přičemž vyšších hodnot (297–319 párů) dosahovaly v letech 2011, 2012, 2014 a 2016 a o něco nižších v roce 2013 (266 párů) a 2015 (238 párů).

V letech 1982–1996 byl nejvyšší počet hnízdících párů u nás zaznamenáván pravidelně na jižní Moravě. V letech 1997–2012 a 2015 pak hnízdilo více párů v jižních Čechách (obr. 1). V letech 2014 a 2016 naopak hnízdil vyšší počet párů na jižní Moravě. V jižních Čechách je patrný pokles hnízdících párů od roku 2006, kdy zde hnízdilo 219 až po současnost (120–141 párů v letech 2014–2016). Tento pokles je patrně způsoben zánikem hnízdních možností v důsledku prosychání a odumírání hnízdních stromů (obr. 2). Naopak na jižní Moravě vznikají nové pravidelně využívané hnízdní kolonie, a to na Zámeckém rybníku (v roce 2008) a Hlohoveckém rybníku (v roce 2012, obr. 3). U Lednice na Moravě a dochází k obnově hnízdiště na Střední nádrži Vodního díla Nové Mlýny (v roce 2008), proto zde počet hnízdících párů od roku 2006 narůstá (obr. 1), a to i přesto, že tradiční (od roku 1997) kolonie v NPR Křivé jezero v roce 2011 zanikla.

Kromě jižních Čech (Třeboňsko, Jindřichohradecko) a jižní Moravy (Břeclavsko) došlo k zahnízdění i v některých dalších oblastech, přičemž pravidelnými hnízdišti se staly rybník Kotvice v Poodří (od roku 1996 a pravidelně pak od roku 2006 dosud; maximálně 40 párů) a usazovací nádrže (2007–2012; maximálně 29 párů) a Kamenný rybník u Chomutova (od roku 2012 dosud; maximálně 24 párů).

Kolísání počtu hnízdících párů kormorána velkého v posledních 6 letech (2011–2016) v rozmezí 266–319 není patrně ovlivněno legislativní situací, kdy ode dne 31. března 2013 byl kormorán velký v České republice vyjmut ze seznamu zvláště chráněných živočichů podle prováděcí vyhlášky č. 395/1992 Sb. zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (Musil 2013). Tímto odpadla pro rybářské organizace možnost kompenzací škod. Rozhodně se však zjednodušila možnost redukce jejich početnosti. Faktorem, který v současnosti ovlivňuje počty hnízdících párů kormoránů velkých je tedy zřejmě nabídka hnízdních možností.

Tab. 1. Počty téměř vzletných mláďat kormorána velkého v hnízdech v kolonii na rybníku Ženich (Třeboňsko, jižní Čechy) v letech 2014, 2015 a 2016.

Table 1. Brood size (number of fledglings) in nests in breeding colony on fishpond Ženich (Třeboň region, South Bohemia) in January 2014, 2015 and 2016.

rok	počet mláďat ve hnízdech					
year	brood size (fledglings) in individual nests					
	1	2	3	4	celkem total	průměr ± směr. odch. mean ± st.dev
2014		6	13	4	23	2.913 ± 0.668
2015		1	22	7	30	3.200 ± 0.484
2016	1	3	11	11	26	3.231 ± 0.815

Počty mláďat dosahujících vzletnosti se v letech 2014 až 2016 podařilo zaznamenat u 79 hnízd v kolonii na rybníku Ženich, a to v následujících počtech: 1 x 1 mládě, 10 x 2 mláďata, 46 x 3 mláďata, 22 x 4 mláďata. Průměrné počty se v jednotlivých letech pohybovaly mezi 2.913 až 3.231 mláďat/ hnízdo (tab. 1).

Summary

In total, 238–319 pairs of Great Cormorant were counted in 6 breeding colonies in the Czech Republic in 2014–2016. The number of breeding pairs in 2015 was the lowest since 2005. The recent decrease (i.e. since 2006 in South Bohemia) in numbers of breeding pairs is likely affected by drying and dying of breeding trees affected by Cormorant excrements.

Literatura

- Bregnballe, T., Lynch, J., Parz-Gollner, R., Marion, L., Volponi, S., Paquet, J.-Y., Carss D.N. & van Eerden M.R. (eds) 2014: Breeding numbers of Great Cormorants *Phalacrocorax carbo* in the Western Palearctic, 2012–2013. *IUCN-Wetlands International Cormorant Research Group Report*. Aarhus University, DCE – Danish Centre for Environment and Energy.
- Carss D.N. & Marzano M. 2005: After REDCAFE: an interdisciplinary approach to European Cormorant-fisheries conflicts (INTERCAFE). *Cormorant Research Group Bulletin* 6: 4–6.
- Janda J. & Macháček P. 1990: Kormorán velký *Phalacrocorax carbo* v Čechách a na Moravě v letech 1982–1988. *Sylvia* 27: 55–70.
- Musil P. 2013: K situaci kormorána velkého v České republice. *Veronica* 27: 8-9.
- Musil P. & Janda J. 1997: Population development of the Cormorant *Phalacrocorax carbo* in Czech and Slovak Republics. *Ekologia Polska* 45: 97–103.
- Musil P., Macháček P., Musilová Z., Pavelka K. & Podhrazský M. 2010. Počet hnízdících párů kormorána velkého v roce 2010. *Aythya* 3: 97–98.
- Musil P., Macháček P., Musilová Z., Pavelka K. & Podhrazský M. 2011. Počet hnízdících párů kormorána velkého v roce 2011. *Aythya* 4: 88–89.
- Musil P., Macháček P., Musilová Z., Pavelka K. & Podhrazský M. 2014. Počet hnízdících párů kormorána velkého v roce 2012 a 2013. *Aythya* 5:53-54.
- Van Eerden M., Marion L., Parz-Gollner R., Bregnballe T., Van Rijns S. & Volponi S. 2008: Cormorants in the Western Palearctic: distribution and numbers on a wider European scale. *IUCN/Wetlands International Cormorant Research Group, Rijkswaterstaat, NL* : 4 p.

Obr. 2. Prosyhající a umírající stromy v hnízdní kolonii kormorána velkého na rybníku Ženich (Třeboňsko, jižní Čechy).

Fig. 2. Drying and dying of breeding trees in Great Cormorant breeding colony on fishpond Ženich (Třeboň region, South Bohemia).

Obr. 3. Hnízdní kolonie kormorána velkého na rybníku Hlohovecký u Lednice na Moravě (Břeclavsko, jižní Morava) existuje od roku 2012.

Fig. 3. Breeding colony of Great Cormorant on fishpond Hlohovecký near Lednice na Moravě (Břeclav region, South Moravia) was established in 2012.